

Op welke vraag geeft het onderwijs antwoord?

dr. Emmeken van der Heijden, rector Van Maerlantlyceum, Eindhoven

Mijn vader volgde zijn roeping. Hij werd docent midden jaren vijftig van de vorige eeuw. Hij bracht zijn leerlingen kennis bij en beantwoordde hun vragen. Overdag gaf hij les, in de avonden studeerde hij verder om de dag erna de verworven kennis aan zijn leerlingen over te brengen. Kennis als de sleutel voor een betere samenleving, zoals dat centraal stond in het onderwijs vanaf de wederopbouw. Totdat in de jaren '80 het onderwijs in beweging kwam en emancipeerde. De kennis van mijn vader was niet langer een antwoord op de vragen van zijn leerlingen. Wat als roeping was begonnen, eindigde in een diepe teleurstelling.

Vraag en antwoord

De loopbaan van mijn vader beïnvloedt nog dagelijks mijn zoektocht naar wat zinvol onderwijs is. Net als velen met mij ben ik ervan overtuigd dat kennis van het verleden niet altijd meer een antwoord geeft op vragen van de toekomst. 'Opleiden voor de toekomst' is het nieuwe adagium en het lijkt erop dat we daarmee een nieuwe weg zijn ingeslagen. Maar is dat wel zo? Het verhaal van mijn vader leidt tot de stelling dat het onderwijs van nu geen antwoorden moet geven maar leerlingen juist moet leren vragen te stellen. Waarom? Omdat we de kennis die de toekomst heeft nog niet bezitten. Omdat we onze leerlingen willen opleiden in creativiteit in plaats van in reproductie. Maar vooral omdat we de vragen van de toekomst niet kennen. De leerlingen van nu moeten leren leren en leren denken. Daarvoor is het kunnen stellen van een vraag essentieel. Het onderwijs van nu moet leerlingen die vaardigheid bij brengen in plaats van ze nieuwe antwoorden te onderwijzen.

Zinvol onderwijs

Het huidige onderwijs geeft antwoorden op vragen als 'wat is een algoritme?' of 'wanneer gebruik je een derde naamval'? Vragen naar feiten en kennis. Het gaat er echter om dat we leerlingen leren die kennis te gebruiken, dat we met ze verkennen wanneer die kennis 'goed' gebruikt wordt en wanneer niet en wat dat 'goed' dan inhoudt. Vragen bijvoorbeeld naar wat een 'goed leven' is of zou kunnen zijn. Vragen waar ook het onderwijs geen antwoord op heeft, maar die in dialoog tussen docent en leerling van de lessen zinvol onderwijs maakt. Zo bereiden we leerlingen voor op de toekomst. Zo onderwijzen we ze een zinvol leven.

'Wij willen geen school, maar wel leren' zeggen leerlingen van het Van Maerlantlyceum in Eindhoven. Nieuwsgierig zijn ze, het is onze taak die nieuwsgierigheid te koesteren en blijven voeden. Een gewetensvraag voor onszelf: schoolleiders en docenten, beheersen wij die kunst van het vragen stellen eigenlijk zelf wel voldoende?